

Independent Living Institutes remissvar på promemorian ”Tillfälliga bestämmelser om viss smittbärarpennyng med anledning av sjukdomen covid-19”

17 juni 2020

Endast per e-post: s.remissvar@regeringskansliet.se
med kopia till: kajsa.eliasson@regeringskansliet.se
och erika.k.nilsson@regeringskansliet.se

Er referens: S2020/05402/SF

Vår kontaktperson: Ola Linder, ola@independentliving.org

Independent Living Institute (ILI) är en ideell tankesmedja och projektplattform inom medborgarrättsrörelsen Independent Living av personer med normbrytande funktionalitet (funktionsnedsättning). Våra grundläggande principer är självbestämmande, självrespekt och empowerment (bemäktigande och bemyndigande) och lämnar här vårt remissvar på betänkandet promemorian.

Bakgrund

Regeringen arbetar med olika åtgärder med anledning av coronaviruset (se särskilt prop. 2019/20:132). Arbetet syftar både till att minska spridning av viruset som orsakar covid-19 och att säkerställa försörjning till människor som drabbas. Vi uppfattar det som positivt. Förslagen som med extremt kort remisstid om en dag gör det svårt att sätta sig in i materialet fullt ut, särskilt som det är relativt komplext material och andra saker varit planerade för våra anställda under dagen den 17 juni.

Ambitionen att tillåta människor som tillhör riskgrupp att kunna isolera sig är bra. För att det ska fungera i praktiken kräver det att dessa får tillgång till försörjning mm. Idén om förebyggande sjukpenning har varit på remiss, vi var inte tillfrågade i det ärendet. Däremot står vi bakom den övergripande ambitionen i den delen.

Förslaget

Det föreslås i promemorian att anhörig, som till viss del arbetar som personlig assistent till en vuxen person i en riskgrupp och i övrig del förvärvsarbetar, ska ha rätt till smittbärandepening i de fall personen i riskgrupp får assistansersättning.

Ersättningen ska också kunna lämnas till anhöriga som till viss del får närståendepenning för vård av en vuxen person i en riskgrupp och i övrig tid förvärvsarbetar. Syftet med de tillfälliga bestämmelserna är att bidra till ett ökat skydd för de individer som löper störst risk att drabbas av ett särskilt allvarligt sjukdomsförlopp vid insjuknande i covid-19.

För rätt till smittbärandepening krävs därutöver att

1. villkoren i 2 § andra stycket är uppfyllda, och
2. den försäkrade under den kalendermånad han eller hon har avstått från förvärvsarbete enligt första stycket har arbetat som personlig assistent enligt 9 a § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade åt den närstående i minst 80 timmar och den närstående beviljats assistansersättning enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken, eller
3. den försäkrade under den kalendermånad han eller hon har avstått från förvärvsarbete enligt första stycket har beviljats närståendepenning enligt 47 kap. socialförsäkringsbalken för vård av den närstående.

ILIs synpunkter

Förslaget tillstyrks med vissa ändringsförslag.

Vi ser positivt på ambitionen att utöka socialförsäkringens skydd för försörjning till anhöriga som på olika sätt behöver avstå från arbete till följd av att minimera risk för att smitta anhöriga, särskilt som de delar hushållsgemenskap med och tillhör riskgrupper. Ärendets brådskande natur kan göra att vi släpper fler principiellt viktiga punkter för att istället få igång ett system som kan komma människor till del. Vi anser att systemet bör revideras kontinuerligt under tiden som ansökningar till Försäkringskassan kommer in och vi börjar kunna se hur myndighetens tillämpning ser ut. Den får inte vara restriktiv, utan istället se till att människor i behov av försörjning, särskilt för att minska smittspridning, säkerställs.

I förslaget kopplas rätten till ersättning bland annat till den anhöriges riskgruppstillhörighet. Det är svårt att spåra hur Socialstyrelsen kom fram till de riskgrupper som ska omfattas, och därigenom vilka anhöriga som omfattas av aktuellt förslag. Vi ifrågasätter att det inte finns en mer öppen och individualiserad bedömningsmodell som utgår ifrån behov och inte enbart vissa diagnoser, även om vi förstår att förordningen måste vara lätt att tillämpa av

Försäkringskassan för att ersättningar snabbt ska kunna utbetalas. Exempelvis har vi svårt att förstå varför just personer med intellektuell funktionsnedsättning i kombination med rörelsenedsättning anses vara i riskgrupp enligt Socialstyrelsen. Utpekandet riskerar att sätta skräck i personer när ingen medicinsk förklaring ges. Förslagets 2 § p. 8 skyddar personer med ryggmärgsskada i behov av kontinuerligt andningsstöd. Vi undrar om inte även personer utan behov av kontinuerligt andningsstöd, men som har nedsatt immunkapacitet till följd av ryggmärgsskada bör skyddas. Om de skyddas i andra kategorier är det svårt att se det i författningsförslaget. Vi ifrågasätter att gravida inte omfattas. Dessutom anser vi att listan i 2 § i den föreslagna förordningen är snävare än Socialstyrelsens lista <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/dokument-webb/ovrigt/identifiering-av-riskgrupper-covid19.pdf>, särskilt p. 8 på s. 4 i socialstyrelsens dokument. Därför föreslår vi att det ska införas en ny p. 11 i 2 § med lydelse:

”Ett övrigt tillstånd som läkare bedömer medföra ökad risk för ett särskilt allvarligt sjukdomsförlopp vid insjuknande av covid-19.”

Det medföljer då att 16 § behöver ändras så att den lyder:

”I en ansökan om smittbärrpenning enligt 5 § ska sökanden genom ett läkarintyg eller läkarutlåtande visa att närstående, som inte fyllt 70 år, uppfyller villkoren i någon av punkterna i 2 § första stycket 1–11.”

Reformen kan komma att skydda personer i särskilt behov av smittskydd och försörjning. Det är bra att vissa anhöriga kommer att omfattas av regleringen. Däremot är det svårt att förstå varför de som ska skyddas som anhöriga enbart får del av det utökade skyddet om den närstående arbetar minst 80 timmar under den senaste kalendermånaden som personlig assistent genom det statliga programmet om assistansersättning, alternativt har närståendeesättning. Om en som delar hushållsgemenskap med en närstående som också arbetar som personlig assistent spelar antalet timmar inte så stor roll ur smittskyddssynpunkt. Vi kan inte förstå varför de som har kommunalt beviljad personlig assistans inte kommer att omfattas av regleringen.

Ett fel författningskommentaren är att för den som har assistansersättning så skulle ”behovet för den närstående av personligt utformat stöd ska uppgå till i genomsnitt mer än 20 timmar per vecka.” Det som regleras är den lagtekniska definitionen av grundläggande behov, inte faktiska behov. Det betyder att staten tar ansvar för vissa personer som omfattas av rätten till personlig assistans, nämligen de med minst 20 timmar per vecka med de grundläggande behoven, och inte övriga behov. Vi är principiellt emot att dela in behov i grundläggande och övriga, eftersom det centrala i den personliga assistansen är om människan får medel att kunna utöva val i och kontroll över sitt liv. Det finns därmed ingen saklig grund för varför enbart de som har statlig assistansersättning, men inte de som har kommunalt beviljad assistansersättning, ska kunna omfattas av den föreslagna förordningen.

Vi hoppas även att kretsen som kan omfattas av ersättning utökas till fler anhöriga. Exempelvis har många anhöriga (ofta föräldrar till barn) som ansökt om personlig assistans, men inte fått det beviljat, inte rätt till någon ersättning enligt förslaget. Beviljad assistans och anställning som assistent, eller närståendeersättning, borde inte vara det som avgör om man ska få ersättning för att skydda utsatta anhöriga från smitta eller inte. Intyg från läkare om behovet borde vara avgörande. Inte alla som är i riskgrupper har personlig assistans. Vi ser även parallellt med detta förslag det om förebyggande tillfällig föräldrapenning för ett barn som har varit allvarligt sjukt, vilket är positivt. Samtidigt missas vissa grupper, särskilt anhöriga till de personer med funktionsnedsättning som inte har personlig assistans eller närståendepenning, vilket betyder att smittspridningen inte kommer minska till följd av förslagen för de som faller utanför, och vi befarar att det är en stor grupp. Dessutom är försörjningen för många som faller utanför förordningen fortfarande en olöst fråga.

Med tanke på den exceptionellt korta remisstiden kan vi inte få fram bättre underlag.

Med vänliga hälsningar

Jamie Bolling
Verksamhetsledare ILI

Ola Linder
Jurist ILI